

שמות יד בשלח

כו

מַצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לְלֵב פָּרֶעָה
וַעֲבָדוּ אֶל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ מִה-זֹּאת עֲשִׂינוּ
כִּי-שַׁלַּחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדֵנוּ: וַיֹּאמֶר
אֶת-רִכְבּוֹ וְאֶת-עֲמֹו לָקַח עִמּוֹ: וַיִּקַּח יֵשׁוּ-

תולדות אהרן

שש מאות. פסמים קיח:

בעל הטורים

ה ויהפך. ז' הכל. ואיך ויהפך להם לאויב (ישעיה סג, י). שפרעה נהפך להם לאויב:

אונקלוס

דמצרים ארי אזל עמא ואתהפך
לבא דפרעה ועבדוהי לעמא
ואמרו מה דא עבדנא ארי שלחנא
ית ישראל מלמפלחנא: וטקיים ית
רתיביה ית עמיה דבר עמיה:
וידבר שית מאה רתיבין בחירין

ח ביד

רש"י

ויהפך. הפך ממה שהיה, שהרי אמר להם קומו לאו
מתוך עמי, ונהפך לנצב עבדיו, שהרי לשעבר היו אומרים לו
עד מתי יהיה זה לנו למוקש, ועכשיו נהפכו לרדוף
אחריהם ב נציל ממונס שהשאלום ג (שם): מעבדנו.
מעבוד אותנו: (ו) ויאמר את רכבו. הוא בעלנו (שם):
ואת עמו לקח עמו. משכס בדברים. לקינו, ונטלו ממונו
ושלחמו, בואו עמי ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים,
דרך שאר מלכים, עבדיו קודמין לו במלחמה, ואני אקדים
לפניכם, שנאמר ופרעה הקריב (להלן פסוק י), הקריב עמנו
ומינה לפני חילותיו. דרך שאר מלכים לטול ציזה בראש
כמו שיצחק, אני אשוע עמכם בחלק, שנאמר חלק של
(מלחמה):

(1) בחור.

גור אריה

י"ד, ויום טוב של פסח הוא על היציאה, נמצא כי יש ח' ימים
מזמן הוצאה עד שאמרו שירה:

מעבוד אותנו. לא מעבוד אנחנו (כ"ה ברא"ש):

ו יאסור הוא עצמו. שאין לומר על ידי שליח, דאם כן לא
לכתוב כלל "ויאסור", וכי סלקא דעתך שילך בלא
שיאסור רכבו, אלא בא לומר הוא בעצמו:

משכס בדברים. דלא שייך לקיחה באדם, דעיקרו של אדם הוא
דעתו ושכלו, ובזה לא שייך לקיחה, ולפיכך צריך
לפרש 'משכס בדברים' ופחה אותם, והשתא לקח דעתם בענין
זה:

ז בחור

שפתי חכמים

ערכ פסח שהוא יום שמעוה הפסח בין הערבים וממן דמו על המשקוף
ושמי המזוזות ללא יום שלם הוא כיון שאין לנו עמו, אלא לענין קדשים
חשוב יום שלם, דלילה שהוא אחר היום נחשב מן היום, אם כן כשמתנה יום
השמעוה נמצא יום ו' של פסח הוא יום ח' לשמיעה הפסח, והסם מיידי
כשמתנה יום השמיעה והכא כלא חמנה, והכ"ס פירש ושם י"ל שר'
משה הדרשן שאמר זה חולק עם האגדה האומרת חירין אמרו שירה: ב' יש
מקשים ממה נפשך אי דעת של פרעה היה שילאו ישראל ממזרים ולא ישונו
עוד וכדפירש"י ויהפך וגו' שנהפך ממה שהיה וכו', אם כן קשה למה שלח
לקח עמו ולא ידאי היה דעתו שימנו ג' ימים במדבר ואח"כ ישונו וכדמשמע
וגו', אם כן מה זה שפירש"י ויהפך נהפך, וי"ל דשליחות ישראל היה
מחילה שילאו מתוך עמו, הן שישונו הן שלא ישונו ואיקטורין שלח שאם
ילאו מכל וכל יתנו לאיקטורין הממונ או שישונו להחזיר מה ששאלו, ולפי זה
יתחב גם כן מה שפירש"י ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשל ממונס, וכיון
שראו שרובים ליתן ולצרות הודיעו הדבר לפרעה ועבדיו ויהפך ה' את לבם
לרדוף אחריהם ולהשיב אותם לארצם ולעבוד כמחילה אף שמחילה לא היה
דעתם שישונו:

ג (מהרש"ל)

מזרחי

פירש שהם שמונה. ושם יש לומר, שרבי משה הדרשן שאמר
זה, חולק עם האגדה האומרת בשביעי אמרו שירה.
מעבוד אותנו. לא מעבוד אנחנו.

(ו) ויאסור הוא בעצמו. במלחמה. לא בנזו, כמו: "ויבן שלמה את
הבית", דאם לא כן "ויאסור" למה לי. ומזה הטעם
עמנו דרשו בכל מקום שנאמר "ויאסור" הוא בעצמו, ולא על ידי
אוי.

לקח עמו משכס בדברים כו'. במלחמה. דאם לא כן "ואת
עמו לקח עמו" למה לי, הרי כבר כתוב: "וישיגו אותם
חונים על הים כל קום רכב פרעה ופרשיו ומלו".

ז בחור

פח

משלי ו כד-כו

תאנה הוא

הנאת הגוף ממש, כגון אכילה ושתיה וכדומה, וחקמדה —
כגון פסך וזהב וכגדים וכתים.

כד לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשֶׁת רַע מִחֻלְקַת לְשׁוֹן נְכָרִיָּה:
כה אַל תִּחְמַד יָפִיָּה בַלְבָבְךָ וְאַל תִּקְחֶךָ בְּעַפְעָפִיָּה:
כו כִּי בָעַד אִשָּׁה זֹנֶה עַד כִּפָּר לָחֶם וְאִשֶׁת אִישׁ
נִפְשׁ יִקְרָה תְּצוּר:

פירוש רבינו אליהו מוילנא

(כד) לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשֶׁת רַע. היא החמדה, שהיא הנקבא של הרע, כמו
שפירשנו למעלה (ג טו), שאינו מניח לו לישן ורודף תמיד אחר ההבלי עולם,
ואין לו הנאה ממש אפלו בעולם הזה, לכן נקראת 'אשת רע', שאין בה טוב
כלל. מִחֻלְקַת לְשׁוֹן נְכָרִיָּה. היא התאנה שנקראת נכריה, כמו שפירשנו
למעלה. וזו התאנה יש לה חלקת פה, כי מראה את עצמה לאדם לאוהב
לחת לו תענוגי עולם הזה, לכן אמר 'מחלקת לשון נכריה'.

(כה) אַל תִּחְמַד יָפִיָּה בַלְבָבְךָ. הוא נגד החמדה, לכן אמר 'אל תחמד'.
ואמר 'יפייה בלבבך', כי החמדה אין לה פתויים וחלקת פה, רק שהאדם
חומד מעצמו מחמת שקצתה נצרך מאד לפיגנס את עצמו ובני-ביתו, והוא
נמשך על-ידי-זה אל המפתח, ורודף תמיד ואומר שהכל הוא צריך לו בכדי
שיהא יכול ללמד ולעבד את השם ברוח ולזון אשתו ובניו, ולכן אמר 'אל
תחמד' מעצמך.

לבוש האורה

י"ד ה ויהפך ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונס. מקשן מני"ל לרש"י שרדפו בשביל ממונס והכחזו אומר נפי' כי שלחו את ישראל
מעבדיו משמע דבשביל העבודה רדפו ואני אומר שאין זו קושיא דכיון שאמר הכחזו ויהפך לנצב וגו' ואמר כן ויאמרו מה זאת עשיתו וגו'
משמע דלנצב ופיהם לא היו שוין דאם לא כן לנצב למה לי אלא צפיהם אמרו בשביל העבודה ולנצב היו מנערים על הממונ: